

Јасмина Тонић

ПОСТМОДЕРНА СВЕСТ И БИБЛИЈСКИ ПОДСТИЦАЈ

Драган Бошковић: *Врџоглавица, лаж и Вавилон од карџона*,
Књижевна омладина Србије, Београд, 1998.

Збирка песама симболичног назива *Врџоглавица, лаж и Вавилон од карџона* Драгана Бошковића у непосредној је вези са ауторовим књижевним експериментом и трагањем за новим облицима и формама изражавања у савременој српској књижевности. Кроз експериментални пројекат о потреби да се реализује и на нов начин у стваралачком процесу употреби читалачко искуство, Бошковић промовише идеју о каталожској причи као реалној резултанти света-библиотеке. У том смислу, књижевни текст добија особине реалног света, односно „нови читалац доживљава целокупну стварност као текст, а то се остварује једино пројектовањем свих написаних страница у свет (текстуализација). Свака секвенца живота, догађај или доживљај, преображавајући се на нивоу текстуалне свести читаоца, постају део животног текста.”¹

Покушај да се оствари овакав књижевни експеримент и читалачко искуство транспонује у стваралачки чин, видљиво је већ и из назива збирке, где *Вавилон од карџона* симболично означава књижевно, читалачко искуство, кореспондирајући са појмовима *врџоглавица* (стање организма у коме се губи осећање равнотеже) и *лажи*, обмане, чиме се дословно читалац упућује на имагинарни свет (свет са оне стране огледала) песникове литерарне реалности. Тако се индивидуално читалачко

¹ Драган Бошковић, Саша Илић: „Нова митологија (један поетички експеримент)”, Реч, бр. 21, мај 1996, Београд, стр. 85.

искуство аутора претвара у одређену слику света, која добија све атрибуте постојећег.

На општем композиционом и семантичком плану збирке, евидентно је укрштање елемената библијског, митског и савременог, урбаног поетског простора. Први од њих присутан је у називима циклуса, тачније у првом делу насловне синтагме сваког од њих („Књига о Вавилону”, „Књига о кули”, „Књига о лажима”, „Књига о лудим данима”, „Књига о апокалипси”, „Књига о икони”). Осим што се на овај начин успоставља веза са старозаветном поетиком, књига је и симбол читалачког искуства, елемент у процесу стицања знања на коме је саграђена читава поезика Драгана Бошковића. Међутим, осим у називима циклуса библијска компонента присутна је унутар четвртог циклуса, „Књига о лудим данима”, у коме свака песма чини засебну целину одређену поднасловом — „Дан први — Синдром Еуридика”; „Дан други — С оне стране смеха”; „Дан трећи — Укоричени сан”; „Дан четврти — (Краљевски бркови имају Ничеово лице)”; „Дан пети — Књига пророка Јоне”; „Дан шести — Иродов потомак” — чиме је успостављено интертекстуално повезивање са Књигом постања и сликом стварања света. Несумњиво је да оваквим композиционим приступом у грађењу циклуса „Књига о лудим данима” аутор жели да свом поетском свету да обличје стварног света, односно да у потпуности укине границу између реалног и имагинарног. У том смислу, овај циклус заслужује уводно место у збирци, настављајући се на мото првог циклуса „Књига о Вавилону”: *Ава Пимен је рекао: Ако човек створи ново небо и / нову земљу не може остати безбрижан*, чиме би се успоставило композиционо и семантичко јединство на општем плану структуре збирке.

На почетку сваког од шест циклуса ове песничке књиге, налази се одређени мото, чија је функција да обједини у општи план, значења песама које се налазе у њима. И на овом плану преовладава митска симболика, јер се за основни конститутивни елемент грађења циклуса узимају мисли и поуке појединих хришћанских светаца: Ава Пимена, Ава Арсенија, Силуана, Исаије, Теодора, Алонија, Ксангија, Агатона, Висариона. Све то указује на тежњу самог аутора да обједини традиционално и модерно (транспоновано у насловима песама и њиховој семантичкој структури) и да се кроз епифанију успостави контакт између мита и савременог света, односно да се „текстови манифестују као нешто друго у предметима који сачињавају нашу стварност”². Епифанија до изражаја долази у самим песмама, у којима иначе доминира урбани поетски простор, изграђен на темељима читалачког искуства и сензибилитета аутора.

Једна од битних одлика цикличне организације збирке је присуство наднасловова, односно, поднасловова у појединим песмама циклуса „Књига о кули”: „Блокови” (из перспективе белог лука), „Блокови” (из перспективе моје мајке), „Предграђе” (без перспективе), „Насеље циметове боје” (из перспективе дежмекасте зене), „Центар града” (из наше перспективе). Иначе, овај други циклус песама подељен је на три сег-

² Драган Бошковић, Саша Илић: „Епифаније или о подизању приче”, Реч, бр. 21, мај 1996, Београд, стр. 89.

мента: „Изградња куле”, „Рушење куле” и „У порушеној кули”, и сваки представља одређену целину, односно могућу етапу у развоју песничког доживљаја сопственог читалачког искуства. По начину на који је компонован, циклус „Књига о кули” представља циклус у циклусу, што се може закључити и из назива песама. Тако први сегмент, „Изградња куле” чине песме „Блокови” (из перспективе белог лука), „Блокови” (из перспективе моје мајке), „Предграђе”, „Насеље циметове боје” и „Центар града”, док преостала два, „Рушење куле” и „У порушеној кули” сачињава по једна песма — „Сателит о Сизифу” и „Вртоглавица”.

Посматрано у целини, на општем плану књиге (називи и композиција циклуса, организација песама унутар њих) доминира непрестано преплитање митског и урбаног, док у семантичкој структури самих песама (на микроплану збирке) до изражаја долази песничково индивидуално читалачко искуство, на чијим основама је изграђена једна нова и другачија слика света. Очигледно да је то велико искуство, веома битно за стварање особеног поетског света, али оно понекад замагљује унутрашњи семантички план песме и ограничава њено разумевање („Краљевски бркови имају Ничеово лице”).

Појам Вавилон (куле) који срећемо у називу збирке и насловима првог и другог циклуса (кула као синоним за Вавилон) у функцији је предочавања књижевног знања и искуства библиотеке које ауторову слику света чини другачијом од оне са којом се срећемо свакодневно. То је слика која долази са оне друге стране огледала, из граница видљивог, материјалног света. Изградња куле, *Вавилон од карџона*, симболично се може разумети и као процес стварања једног индивидуалног духовног света — песничковог, заснованог на читалачкој пракси.

Библијска нит води до завршних циклуса. Као и у Библији, на крају долази „Књига о апокалипси” (која у композиционом погледу има улогу да заокружи простор и свет једног доживљеног искуства песника-читаоца, због чега се као последња у овом циклусу нашла управо песма „Солилоквиј”), а онда, као пример модерног поимања библијске поезије следи и „Књига о икони”. Циклус „Књига о икони” је завршни у збирци и у тематско-мотивском погледу, отвара једно ново поглавље неке, можда будуће песничке књиге Драгана Бошковића. Мотив хришћанског, православног поимања света, основна је нит песама „Увод у икону” и „Икона и сенке”, коју Бошковић уграђује у свој већ обликовани поетски простор. Ако је прва песма првог циклуса „Низ Ничеове сонате” требало да нас уведе у поетски и духовни свет песника, одређеног књижевног знања и културе, при чему је то обезбожени свет савременог човека, онда песма „Увод у икону” има епифанијску функцију, односно, предочава нам чињеницу да Бог постоји, а да се до тог сазнања долази споро и мукотрпно, постепеним сазревањем. У том контексту се могу посматрати и разумети стихови на крају песме „Икона и сенке”, али и на завршетку циклуса и збирке, као јединствени мото читаве песничке књиге *Вртоглавица, лаж и Вавилон од карџона: И ја им објавих име њвоје и објавићу: / да љубав којом ме љубиш у њима буде, / и ја у њима.*

У погледу форме изражавања, доминира слободан стих у свих 29 песама збирке. Ритмичка структура заснована је на честим гласовним

понављањима у песмама, а јављају се и римоиди: *Сћани. Овај сћих зашећерен виче: / Ноћ њромиче! Зграде се налакћиле једне на друге / као зрна грашка. Принцеза несћјала из њриче.* („Ноћ без краја”). Последња песма збирке „Икона и сенке” је песма у прози, али је њена семантичка и композициона структура грађена као метатекст. Стихови које песник посебно графички наглашава су библијски цитати, и заузимају важно место, не само у овој песми, већ су и једна врста поенте збирке.

Све ове формалне одлике песама у књизи *Врћоглавица, лаж и Вавилон од карћона* доводе до закључка да су на Бошковићево певање утицали искуство савремене поезије и постмодернистичка поетика у којој до изражаја долази тежња ка прозаизацији поезије и цитатности. У појединим песмама су присутни и елементи надреалистичке поетике (*Видимо и галеба / крила њѡрсћаног црвеним аућлолаком / како доручкује на смећлишћу / а онда гура главу њод чесму / ѡркосећи жедној земљи: / дрћћ дрћћ дрћћ дрћћ дрћћ дрћћ дрћћ дрћћ*), који такође имају улогу у формирању индивидуалног поетског света аутора књиге.

Херметичност која се јавља на свим нивоима у структури ове песничке књиге, јер од читаоца захтева одређено књижевно, теоријско и филозофско образовање, говори о томе да збирка *Врћоглавица, лаж и Вавилон од карћона* свакако није књига која лако успоставља контакт са читалачком публиком. Али, већина песама у збирци неоспорно показује књижевну вредност: „У огледалу”, „Предграђе”, „Блокови” (из перспективе моје мајке), „Сателит о Сизифу”, „Киркино прасе”, „Незамислива”, „Синдром Еуридика”, „Иродов потомак”, „Аутопортрет бескућника”, „Солилоквиј”, „Увод у икону”, „Икона и сенке”. У сваком случају, пред читаоцем је једна занимљива књига песама, један нови *Вавилон од карћона* и једно ново читалачко искуство.